

քայել ուզեր, վասն զի անանկով կամաց կամաց ջղերուն բմրութիւնը կերբայ եւ ծնկուրները կը բացուին :

Իսկ ջրային բոյսերը քեպետեա երկայն են, բարակ ու կակուղ, բայց խիստ դժուարաւ կը կոտորուին : Կարծես քե ջրին տակէն բուսած ամուր ջուաններ են, եւ ամենքն ալ ջրին ընթացքին համեմատ մեկ կամ միւս կողմը կը ծռին : Մեջերնին քար մը նետէ, ձեռքովդ ջրին գարկ, եւ կը տեսնես որ այն շիւի շիտակ կեցած խոտերը կը սկսին շարժիլ, ծփիլ եւ օձի պէս պարզիլ ու գալարիլ : Անփորձ լուդորդն ասոնց որոգայքն որ իյնայ, փախչելով ազատիլ կուզէ, եւ ազատութեան տեղ մահ կը գտնէ : Փախչելու առաջին շարժումն որ կընէ, մեկէն քեները՝ ծնկուրներն ու վիզը կը բռնուին : Վտանգը կը սաստկանայ, յուսահատութիւնը ետեւէն կը հասնի : Խեղճը ազատելու համար բոյոր ճիգը կը քափէ, եւ փոխանակ ազատելու նոր շղթաներ վրան կ'աւելնան . խեղքը գլխէն կերբայ, առանց ըրածը գիտնալու կը շարժի, կը տապալարելի, ձեռքով ոտքով ազատելու կը ջնանայ : Այլ այն լողացող մարդ չէ, այլ տապալարելի ջրահեղձոյց մը : Կընկղմի, կը խըղդուի, եւ խոտերն այնպէս դիակին կը պլլուին

կը փաթրուին որ շատ անգամ ջրին հանդարտած ժամանակն ալ կ'արծես քե չեն ուզեր որսերնին բողուլ :

Այս երկայն ու կաշուն խոտերուն մորթին դաշելով տուած անախորժ զգացմունքն ալ բաւական է շատ անգամ լուդորդին միտքը շփոթելու . եւ որովհետեւ ասիկայ աւելի բարոյական քան քե բնական զգացում մըն է, պետք է մարդ անով չլքանի : Խոտ մը տեսածիդ պէս նայէ որ ջրին վրայ անշարժ կենաս, վասն զի որչափ խորը իջնաս, այնչափ աւելի խոտերը կը շատնան : Այս անտանելի խոտերէն ազատելու մեկ հնարքն ալ է փորուն վրայ կենալ, երկայն շունջ մը առնուլ ու գլուխը ջրին տակ խոթել : Այս դրից մեջ ամեն մարդ քե գէր ըլլայ քե նիհար՝ կրնայ սունկի կտորի մը պէս լողայ, բաւական է քե երբեմն երբեմն շունջ առնելու համար գլուխը դուրս հանէ : Այն միջոցին ջրին ընթացքը զքեզ քիչ քիչ կը քշէ կըտանի ու կ'ազատիս :

Բոյոր այս պարագաներու մեջ գլխաւոր բանն այն է որ մարդ չշփոթի, ինքզինքը չկորսընցընէ, վասն զե երբ մինչեւ վերջը խեղքը գլուխը մնայ, յոյս կայ որ այս կամ ասոնց նման յանկարծական հնարքով մը կ'եանքն ազատէ :

ԴԱՓՆԻ, ԲԱՆԱՍՏԵՂԻ, ԴԱՓՆԵՎԱՐԴ.

Շատ տեսակ դափնի (տեֆնէ) կայ, բայց ամենէն հուշակաւորն ու հին ատենէ ի վեր ծանուցեայն է հասարակ դափնին, որում մեք հայերէն սարդենի ու եզրեղի ալ կըսեմք :

Այս գեղեցիկ ծառը որ Փոքր Ասիոյ մեջ, Եւրոպայի հարաւակողմը եւ Ափրիկէի հիւսիսային դին 10 մետրի չափ կը բարձրանայ, Կրտսէ կղզիէն ու Ափրիկէի Ատլաս լեռնէն եկած է :

Սարդենիոյն փայտը կարծր է, առաձգական, անոյշ հոտ մը ունի եւ երկար ժամանակ կը պահէ : Հատերէն, զոր եզրեղոյ պտուղ կանուանեմք, տեսակ մը խղ կեղե որ դեղագործութեան մեջ սաստիկ ցաւերը մեղմացընելու կը գործածուի :

Ամեն ատեն սարդենին համարուած է մի միայն վարձք զինուորական քաջութեանց ու մատենագրական հանճարոյ, ուստի եւ սարդենիի կըշիւնուին բրաբիոնները : Ծառ մը չկայ որ հին ատենը ասոր պէս գովուած ըլլայ բանաստեղծներէ. մասնաւոր կերպով ալ Ապոլոնին նուիրուած էր, վասն զի Դափնէ ըսուած յաւերժա-

հարսը իր ձեռքէն փախչելու ժամանակ Ապոլոն զինքը փոխեց սարդենի դարձուց, եւ սահմանեց որ քաջ քերթողաց գլուխն անով պսակուի :

Հիները կը կարծէին որ դափնին մարգարեական ոգի ու բանաստեղծական խանդ կազդէ մարդու, եւ երբոր կուգին զիշերն աղէկ երազներ տեսնել, բարձերնուն տակը դափնի կը զնէին : Այրած ժամանակը երբոր դափնին կը ճարճատեր՝ աղէկ նշան է կըսէին . եւ երբոր չճարճատեր՝ գեշի : Անոնք որ Դեղփիս քաղաքը կերբային որ Ապոլոնի մեծակառոյց մեհենին մեջ պատգամ հարցընեն, քե որ յաջող պատասխան մը առնուին՝ դառնալու ատեն գլուխին դափնիով կը պսակէին :

Դափնին յաղբութեան ալ նշան էր : Երբոր Հռոմ իշխանապետներն ու հիւպատոսները անձնական քաջութիւն մը կընէին, իրենց առջեւն պտըտցուցած խուրձերնին դափնիով կը պատէին : Տարւոյն առաջին օրը կայսերաց պալատին դրան առջեւը դափնիի ճիւղեր կը տնկէին

որպէս զի բոլոր տարին յաղթող ըլլան. ուստի եւ Պլինիոս դոնապան կեսարաց եւ անոնց պաշտոններուն հաւատարիմ պահապանը կանուանէ զայն : Հիները կը կարծէին նաեւ թէ կայծակը դափնիէ կը վախճայ ու ոչ երբեք անոր կը մօտենայ, որով եւ զայն վրան կրողը երբեք կայծակնաճար չէր ըլլար :

Բժիշկները դափնին ամենաբոյժ դեղի տեղ դրած էին. եւ անոր համար ալ է որ Ասկղեպիոսին արձանները, որ բժշկութեան աստուածն էր, դափնիներով կը զարդարէին. եւ որպէս զի այս բժշկութեան աստուծոյն ողորմութեանը դիւրաւ հանդիպի՝ հիւանդին պառկած սենեկին դուռը դափնիով կը պատէին :

Քերդողաց, զիտնոց ու ճարտար արուեստագիտաց գլուխը դափնիով պսակելու սովորութիւնը մինչեւ միջին դար հասած է. հիմա ալ Եւրոպայի դպրոցներուն մէջ հարցաքննութեանց ատեն քաջ հանդիսացող աշակերտաց գլուխը դափնիով կը պսակեն :

Դափնիին մէկ տեսակն է նաեւ բալասարդ (laurier-cerise) ըսուած գեղեցիկ ծառն, որ Փոքր Ասիայէն Եւրոպա բերուած է 1576ին, եւ հիմա տերեւներուն գեղեցկութեամբը պարտիզաց մեծ զարդ կրնէ :

Ծաղկըները ձերմակ են ու անուշահոտ. պտղին մէջի կուտը սաստիկ դառն է, եւ պատճառն այն է որ շատ մը բրուսային բքու (acide prussique) ունի. ասիկայ այնպիսի սաստիկ բոյն է որ երբ

մարդ քիչ մը երկար ժամանակ ծառին տակն անգամ կենայ՝ գլխու ցաւ ու սրտի խառնուրդ կուեննայ :

Երբեմն կարի կամ ուրիշ ըմպելեաց նուշի համ տալու համար մեջերնին բալասարդի տերեւ կը դրուի, բայց նայելու է որ երկու հատէն աւելի չդրուին, վասն զի գլխու պտոյտ կուտայ ու մարելիք կը բերէ :

Բալասարդին տերեւները իբրեւ դեղ ալ կը գործածուին այլապէս ջղերն հանդարտեցնելու. երբոր ջղոտ անձ մը սաստիկ այլապէս է, քաշ մը ջուր եփէ, մէջը երկու հատ բալասարդի տերեւ դիր, ամանին խուփը գոցէ ու կէս ժամ չափ անանկ թող. յետոյ մէջը շաքար խառնէ խմցուր, կը տեսնես որ թէ ջղերուն այլապիւրիւնը բմրեցնելով կիջեցնէ եւ թէ սիրտը կը բանայ :

Դափնիի մէկ տեսակն ալ դափնեվարդն (laurier-rose, զըզըմ) է որ Արեւելքէն ու Պերպերիստանէն Եւրոպա եկած է, եւ ջրերու եզերքը կը սիրէ :

Դափնեվարդը գեղեցիկ տերեւներ ունի, ծաղկըներն ալ վարդի նմանելուն համար դափնեվարդ ըսուեր է, որ սովորաբար կարմիր կը լլան, բայց ձերմակն ալ կը գտնուի :

Դափնեվարդը տեսակ մը բարկ, այրող ու կարի նման հոյզ ունի, որ թէ մարդուս եւ թէ կենդանեաց համար բոյն է : Պերպերիստանի մէջ Մաւրիտենացիք ասոր փայտը ամուխ կը դարձնեն ու վառօղ շինելու կը գործածեն :

ԺԱՄԱՆԱԿ ԵՒ ԱՊԱԳԱՅ.

Ինչո՞ւ համար ժամանակը միշտ ծեր մը ձեւացընեմք ու չորցած կոնճմտած ձեռքը կործանման մանգաղը տամք :

Ժամանակն որ կըսպաննէ՝ կը կենդանանէ նաեւ. այն ձեռքով որով կը կործանէ, նովին նաեւ կը կանգնէ. հոս կենաց աղբիւրքն որ կը ցամքեցնէ, զիտցիր որ ուրիշ տեղ ալ յորդանոս կը բոխեցնէ զանոնք : Միքէ բոռմած բարձրամած վարդին քով չնա տեսներ դեռափրիք կոկոնը :

Ո՞ր ժամանակ, ծաղիւք պիտի պսակեմ գլեզ, սիրով պիտի պատեմ, եւ աչքիդ մէջ պիտի դնեմ երիտասարդութեան կրակը, վասն զի բուն անունդ Ապագայ է. Ապագայ որ միշտ առոյգ երիտասարդ է եւ միշտ գեղեցիկ. Ապագայ որ միշտ մեր աչքին լուսապայծառ քողով մը ծածկուած կերենայ :

Բարե, ինչպէս կընամք մեր յոյսերուն պարապ ելլելը մոռնալ : Միքէ ժամանակը չէ՞ որ անսահման, նշույագեղ եւ քաջայոյս ակնկալութեանց ընդունայնութիւնը մեզի կը հասկըցնէ : Այս փուճ ելած ակնկալութեանց մշտաջարջար տրտմութեամբը կը հալի կը մաշի հոգին. եւ պատրանքը մէկիկ մէկիկ կը բոցին կանայտանան՝ սրտերնիս ամայութեան ու ցաւոց մէջ քողոյով : Արագ արագ կը փախչի կերքայ երիտասարդութիւնը. շուտով կը յաջորդէ անոր տխուր ու ցաւազին ծերութիւնը..... եւ ալ ինչ կը մնայ : Երբոր կանաչագեղ տերեւները կը բափքըփին կիյնան, ինչ կը տեսնեմք. փայտ չոր :

Բայց ոչ, հոգին չկորսուիր : Ոչ. իրեն համար Ապագայն իր մտահաճոյ երազներէն աւելի գեղեցիկ է, երեսակայութիւնը արեւէն աւելի անհուն.